

b. محققى در پژوهش خود منشأ ریز گردهای یک شهر را شناسایی نموده؛ او به کدامیک از سؤالات کلیدی جغرافیا پاسخ داده است؟ **سؤال کجا**

c. با توجه به متن زیر به سؤالات کلیدی جغرافیا پاسخ دهید؟
در 11 فروردین 1388 به علت بارش باران شدید، سیلی در قم ایجاد شد که به علت ساخت پارکینگ در حریم رودخانه 5 تن کشته شد
چه موقع؟ کجا؟ چرا؟ چه چیز؟ چه کسانی؟ **فروردین ۱۳۸۸** — **قم** — **سیل** — **بارش شدید** — **عدم توجه به حریم رودخانه و ساخت پارکینگ در حریم رودخانه**

روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

در درس گذشته دانستیم که در محیط جغرافیایی، اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر، عمل می کنند؛ به همین دلیل جغرافی دانان با به کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط می پردازند و به حل مسائل آن، اقدام می کنند؛ اما سؤال این است ابزارها و شیوه هایی که به جغرافی دانان کمک می کند تا بررسی های لازم را انجام داده و راه حل هایی مناسب پیشنهاد دهند چیست؟ آیا تاکنون به این مسئله فکر کرده اید؟ قبل از پاسخ به این سؤال لازم است که بدانیم در جغرافیا شش سؤال اساسی وجود دارد که جغرافی دان در بررسی های خود با آن روبه روست.

سؤالات کلیدی در جغرافیا

a. سؤالات جغرافیا عبارت است از: کجا؟ چه چیزی؟ چرا؟ چه موقع؟ چه کسانی؟ چگونه؟

جهت تفهیم نحوه به کارگیری سؤالات جغرافیا، فرض کنید با پدیده های گرد و غبار (ریزگردها) مواجه شده اید:
- سؤال **کجا**، با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده ها سروکار دارد. «این اتفاق در کجا رخ داده است؟» (غرب و جنوب غربی)
- سؤال **چه چیز**، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله، دلالت دارد؛ «چه چیزی رخ داده است؟» (وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا).

شکل ۲- گردوغبار در شهر اهواز - استان خوزستان

شکل ۱- توفان گردوغبار - دهلران - استان ایلام

- سؤال **چرا**، به علت وقوع پدیده می پردازد. «چرا این پدیده به وجود آمده است؟» (تداوم خشکسالی در سال های اخیر).

- سؤال **چه موقع**، به روند زمانی موضوعات می پردازد. «چه زمانی این پدیده، شدت می یابد؟» (فصل گرم سال).
- سؤال **چه کسی** یا **چه کسانی**، روابط متقابل انسان و محیط، مورد توجه قرار می دهد. «چه کسانی یا کدام فعالیت ها و برنامه های انسانی در این پدیده اثر داشته است و تأثیر آن بر محیط و انسان چیست؟» (بی توجهی به تثبیت خاک).

- سؤال **چطور**، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می پردازد. «زمینه های به وجودآورنده این پدیده چیست؟» (قطع درختان، از بین رفتن دریاچه ها، باتلاق ها، واحه ها و...)

در شهر تهران به علت آلودگی هوا مدارس و ادارات دولتی تعطیل شد، تعداد زیادی از شهروندان بر اثر آلودگی و وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا راهی بیمارستان شدند، به علت برودت هوا و خشکسالی و نبود بارش آلودگی هوا رخ میدهد، البته علت‌های مهمتری مانند مازوت سوزی کارخانجات و دود وسایل نقلیه هم موثر است

کجا: در شهر تهران

چرا: برودت هوا، خشکسالی و

کی: روز دوشنبه

چه چیزی: آلودگی هوا

چه کسانی: تعدادی از شهروندان

چه موقع: در فصل سرد سال

به خبر داده شده توجه کنید و به سؤالات کلیدی جغرافیا پاسخ دهید.

توفان عصر یکشنبه بیست و هشتم تیرماه ۱۳۹۴

توفان در کن و سولقان تاکنون ۲۰ کشته بر جا گذاشته است. بر اثر این بارندگی و سیل، مقداری از کوه‌های سمت امامزاده داوود ریزش کرده است؛ تعدادی از درختان شکسته شده و به همراه مقداری سنگ، حرکت کرده و در مسیر پل کیگا قرار گرفته که تعدادی از شهروندان که در این مسیر قرار گرفته‌اند، جان خود را از دست داده‌اند. دوکارگر چینی شاغل در پل سنگان آزادراه تهران - شمال هم بین کشته شدگان حادثه هستند.

کجا؟

چه چیز؟

چرا؟

کی (چه وقت)؟

چه کسانی؟

چطور؟

1 مراحل پژوهش در جغرافیا را بنویسید

حس کنجکاوی انسان درباره جهان و مسائل گوناگون آن سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها، شده است. امروزه برای پاسخگویی به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید روش‌های علمی مختلفی وجود دارد. علم جغرافیا همانند سایر علوم برای رسیدن به پاسخ مسائلی که با آن روبه‌رو است به تحقیق و پژوهش می‌پردازد و این مراحل را طی می‌کند:

1) طرح سؤال و بیان مسئله

• تدوین فرضیه

• جمع‌آوری اطلاعات

• پردازش اطلاعات

• نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها (1)

طرح سوال و بیان مسئله در پژوهش های جغرافیایی باید چه ویژگی های داشته باشد -2

2) عنوان پژوهش باید واضح و روشن باشد

باید عنوان پژوهش به صورت سوالی نوشته شود نه به صورت خبری

باید پژوهش دیگر پژوهشگران را بررسی کنیم تا کار آنها را تکرار نکنیم 2

گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله

پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله ای که در ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند. بهتر است صورت مسئله را به شکل سوالی نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود. در این مرحله، پژوهشگر از خود می پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟ نکته مورد توجه در این مرحله این است که پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد؛ به عبارت دیگر، مطالعه سابقه، پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است. **g** با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می کند و مهم تر از همه، پی می برد سوالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر. **L**

مثال

عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر چیست؟

g در گام اول پژوهش در جغرافیا پژوهشگر باید چه اقداماتی انجام دهد؟

L هدف از مطالعه سابقه پژوهش و نتایج پژوهش دیگران چیست؟

M برای سؤال زیر دو فرضیه بنویسید.

چرا کشت برنج در مازندران در سالهای اخیر کاهش یافته است؟

به نظر می رسد تغییر اقلیم و کاهش بارندگی سبب کاهش کشت برنج در مازندران شده است.

به نظر می رسد واردات نیروی کار در کشت برنج در مازندران باشد.

شکل ۳- شهر کرج - استان البرز

فرضیه چیست 3

گام دوم: تدوین فرضیه

e چرا فرضیه سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؟ **g** برپای فرضیه ها در هر پژوهش، نقش راهنما را دارد و به فعالیت هایی

که قرار است انجام شود جهت می ده. **h** (فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.) 3

پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می کند.

فرضیه های پژوهشگر **h** (به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد) 4

مثال فرضیه های که به ذهن یک پژوهش گر می رشد به چه عواملی بستگی دارد -4

○ به نظر می رسد وجود زمینه های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.

○ به نظر می رسد وجود خدمات آموزشی، درمانی و تفریحی، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.

به نظر می رسد وجود شهرک های صنعتی یکی از عوامل مهم مهاجرت به منطقه پاکدشت باشد.

مثال فوق با کدام گام پژوهش مرتبط است؟

الف) تدوین فرضیه ب) پردازش اطلاعات ج) طرح مسئله د) نتیجه گیری

T در روش کتابخانه ای جغرافیدانان چگونه به جمع آوری اطلاعات میپردازند؟ مثال بزنید

R انواع روش های جمع آوری اطلاعات به روش کتابخانه ای را نام ببرید

نقشه_ عکس هوایی_ تصویر ماهواره ای_ سالنامه_ کتاب_ مقاله_ اینترنت

جمع آوری اطلاعات در پژوهش های جغرافیایی به چند صورت انجام می شود نام ببرید 5- **روش کتابخانه ای**

گام سوم: جمع آوری اطلاعات **روش میدانی**

جغرافی دانان برای مطالعه و پاسخگویی به سؤالات خود به اطلاعات نیاز دارند. آنها تلاش می کنند اطلاعات لازم را از منابع و روش های مختلفی به دست آورند.

الف) روش کتابخانه ای T این روش در تمامی پژوهش های علمی، مورد استفاده قرار می گیرد. در برخی از آنها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش در آنجا انجام می شود T تصاویر داده شده، برخی از منابع گردآوری اطلاعات کتابخانه ای را نشان می دهد که مورد استفاده جغرافی دان قرار می گیرد.

مثال

T پژوهشگر به سالنامه آماری یک دهه مراجعه می کند و تغییرات جمعیتی شهر کرج را مورد مطالعه قرار می دهد. او با کمک عکس های هوایی و ماهواره ای، رشد فیزیکی شهر کرج را طی یک دهه بررسی می کند. T

عکس هوایی روستای قاضی جهان - آذربایجان شرقی

نقشه استان اردبیل

سالنامه آماری کشور

تصویر ماهواره ای شهر تفرش - استان مرکزی

g در روش میدانی جغرافیدانا چگونه به جمع آوری اطلاعات میپردازند؟
ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی در پژوهش های جغرافیایی را نام ببرید -6

خرداد 1403 تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیت شاغل یک سکونتگاه در مرحله (پردازش اطلاعات - نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها) صورت میگیرد

ب) روش میدانی: پژوهشگر در این روش برای گردآوری اطلاعات ناگزیر است به مکان مورد تحقیق برود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه به گردآوری اطلاعات بپردازد. او باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به مکان مورد نظر ببرد (پرسش نامه، مصاحبه و مشاهده، از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی است) 6

مثال

پژوهشگر با تعدادی از ساکنان یکی از محله های قدیمی شهر کرج، مصاحبه می کند و ضمن توجه به تغییرات جمعیتی به بررسی علت های پنهان تغییرات هم می پردازد.

گام چهارم: پردازش اطلاعات منظور از پردازش اطلاعات در پژوهش های جغرافیایی چیست-7

پس از جمع آوری، استخراج و طبقه بندی اطلاعات، مرحله پردازش (یعنی حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش) تجزیه و تحلیل اطلاعات آغاز می شود.

مثال

درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر کرج با استفاده از روش های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد در پژوهش های جغرافیایی چگونه انجام می شود-8

گام پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها

در مرحله آخر (پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می یابد. او ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه های خود می پردازد) 8 فرضیه های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد. زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده اند پاسخ می دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می کند.

مثال

نتیجه گیری؛ بین تقاضای نیروی کار در شهر کرج و جذب جمعیت در آن، رابطه ای مستقیم وجود دارد. پیشنهاد: با توجه به قابلیت های جغرافیایی شهرهای اطراف، صنایع کوچک در آنجا ایجاد شود.

فعالیت: ۲

آیا تاکنون موضوعی جغرافیایی در اطراف شما بوده است که حس کنجکاوی شما را جلب کرده باشد؟ در جدول زیر، مسئله مورد نظر خود و موارد داده شده را تکمیل کنید.

مراحل	نمونه
سؤال پژوهش	
فرضیه پژوهش	
جمع آوری اطلاعات	
پردازش اطلاعات	
نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها	

مشخص کنید هر یک از موارد زیر به کدام مرحله از مراحل پژوهش در جغرافیا مربوط می باشد.

(الف) به نظر می رسد وجود ریزگردها در نیمه غربی ایران عامل ایجاد اختلالات تنفسی در این منطقه شده است

(ب) پژوهشگر با کمک عکسهای ماهواره ای تغییرات سطح آبهای دریای خزر را مورد بررسی قرار میدهد

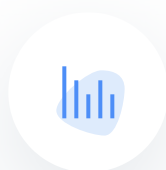
(ج) پژوهشگر، درصد تغییرات جمعیت با سواد در شهر رشت را با استفاده از روش های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار میدهد

(د) بین نیروی کار در شهر کرج و جذب جمعیت در آن رابطه ای مستقیم وجود دارد

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد